

ТЕМА 6

ВЛАДА И ПОЛИТИКА

За средно образование

Моделот на политички циклус

Како демократската заедница ги решава своите проблеми?

6.1 „Нашиот најитен проблем е...“

Дискусија за правење политичка агенда

6.2 Политика – како демократската заедница ги решава своите проблеми

Моделот на политички циклус

6.3 Примена на моделот на политички циклус

Истражувачка задача

6.3 Како можеме да учествуваме?

Политичкиот циклус како алатка за учествување во политиката

6.5 Сесија за повратна информација (опционална)

Тема 6

Влада и политика

Моделот на политички циклус

Вовед за наставници

Двете димензии на политиката

Според класичната дефиниција на Макс Вебер, политиката има две димензии: од една страна, тоа е борба за моќ а од друга страна, политиката е „ продупчување на дупки низ дебели штици, со страст и добро расудување.“¹⁵ Оваа метафора го претставува обидот да се реши политички проблеми. Таквите проблеми треба да се решаваат, бидејќи се итни, влијаат на општеството како целина и оттаму се комплексни и тешки.

Оваа тема се концентрира на тоа како се одвива ова „продупчување на дупки низ дебели штици“, и како граѓаните кои сакаат да учествуваат во демократијата можат да ја одиграат својата улога во решавањето на проблемите кои имаат приоритет.

Моделот на политички циклус

Учениците учат како да користат алатка за да ги опишат и разберат процесите на политичко одлучување – моделот на политички циклус (види материјал за ученици 6.1). Политиката е процес на дефинирање на проблеми,а потоа дебатирање, одбирање и спроведување решенија. Јавното мислење и реакциите од луѓето и групите чии интереси се засегнати покажува дали решенијата ја постигнуваат целта и дали тие да се прифатат. Ако обидот да се реши проблем бил успешен, политичкиот циклус завршува; ако обидот е неуспешен, циклусот повторно почнува. Во некои случаи решението на еден проблем создава нови проблеми кои мора да се решат со нов политички циклус.

Политичкиот циклус истакнува битни аспекти од политичкото одлучување во демократските системи:

- Хевристички (конструктивистички) концепт за политичките проблеми и општото добро;
- создавање на конкурентна агенда; во плуралистичките општества, политичките аргументи често се поврзуваат со интереси.
- процесот на политичко одлучување како процес на колективно учење; отсуството на сезнајни играчи (како што се лидерите на партии со спасувачки идеологии);
- силно влијание на јавното мислење и медиумска покриеност; можноста на граѓаните и групите од интерес да интервенираат и учествуваат.

¹⁵ Макс Вебер, *Politik als Beruf* (Политиката како професија), Преработка: Штутгарт, 1997, стр 82. (Мој превод, П.К.)

Како работи моделот – што тој покажува, а што изостава

Политичкиот циклус е модел – дизајн кој работи како мапа во географијата. Тој покажува многу и создава логика за разбирање. Затоа моделите се често користени во образованието и науката, бидејќи без моделите ние би разбирале многу малку во нашиот комплексен свет.

Прирачникот за ученици содржи материјали кои се создадени како модели:

материјали за ученици:

- 1.2 Три опции кои ја обликуваа нашата иднина;
- 3.4 Како демократскиот политички систем се справува со разноликоста и плурализмот?
- 3.5 Концептот за општото добро;
- 3.6 Мапа на социјални поделби и политички партии.

Никогаш не ја заменуваме мапата со пејзажот кој таа го претставува – мапата покажува многу, но само затоа што многу изостава. Мапа која би покажувала сè би била прекомпликувана за разбирање. Истото е вистинито за моделите како што е политичкиот циклус. Овој модел исто така не треба да се замени со реалноста. Тој се концентрира на процесот на политичко одлучување – “бавното продупчување на дебелите штици” – но обрнува помалку внимание на втората димензија на политиката, потрагата и борбата за моќ и влијание.¹⁶

Во демократските системи, двете димензии на политиката се поврзани: политичките одлучувачи се справуваат со тешки проблеми, и се справуваат меѓусебно како политички спротивници. Во моделот на политички циклус, фазата од политичката агенда покажува како овие две димензии одговараат заедно. За да се овозможи разбирање на одреден политички проблем кој е во агендата е прашање на моќ и влијание.

Еве еден пример. Една група вели, „Даноците се многу високи, па ги одвраќаат инвеститорите“, а друга група вели „Даноците се многу ниски, затоа има помалку финансии за образованието и социјалното осигурување“. Зад секоја дефиниција од проблемот со данокот стојат интереси и основни политички погледи, а решенијата покажуваат во различни насоки: намалување или зголемување на данокот за групите со поголеми приходи. Првата дефиниција на проблемот е нео-либерална, а втората е социјал-демократска (видете го материјалот за ученици 3.6).

Граѓаните треба да се свесни за двете страни. Моделот на политички циклус е алатка која им помага на граѓаните да го оценуваат трудот на политичките одлучувачи за решавање на проблеми во општеството.

¹⁶ Споредете со материјалите за наставници 6.2.

Потенцијалот за учење при користењето на циклусниот модел

Потенцијалот за стручно оспособување кој го има оваа тема е следниот:

Компетенции за анализа и расудување:

- Учениците се обучени да бидат активни корисници на медиумски информации.
- Тие развиваат вештини на дебатирање за правењето агенда и различните фази на политичко одлучување.
- Учениците ги ценат преговорите за компромиси меѓу страни со различен интерес (хевристички концепт за политички проблеми и општото добро).

Компетенции за политичко учествување:

Учениците се способни да ги идентификуваат фазите во процесите на политичко одлучување во кои можат да интервенираат и извршат влијание (фази пред и по одлуката).

Дидактичка рамка за темата

Учениците се запознаени со моделот на политички циклус како алатка и ја применуваат во истражувачка задача. На последниот час тие ги споделуваат и размислуваат за нивните откритија и работата на проектот. Првата лекција содржи напреден организатор кој го истакнува клучниот елемент на политичкиот циклус – проблемот за правење на политичката агенда. Учениците ќе го разберат моделот подобро по симулацијата на дебата за правење агенда на часот. Темата овозможува високо ниво на ученичка активност.

Темата ја содржи алатката за правење анализа на процесите на политичко одлучување, но не содржи материјал за истражување на случај. Ова дава можност но и потреба за наставникот и/или учениците да одберат погодна тема. Критериумите за бирање на тема за истражување на случај се следните: релевантност, разбирливост, или покриеност од медиумите. Ќе се обработува актуелен случај во иницијалните фази на моделот на политички циклус, но покриеноста од медиумите е подостапна. Од друга страна, некој случај од минатото овозможува да се погледне историјатот на имплементацијата и оценувањето на решенијата на проблемот. Треба да се земат предвид и уставните, правните и институционите рамки.

Се препорачува една сесија за повратна информација за да се оцени резултатот од учењето и да се искористи потенцијалот за учење кој го нудат учениците со својата повратна информација. Сепак, за ова треба да се оддели и петти час.

Развивање на компетенции: упатувања до другите теми во оваа книга

Што покажува оваа табела

Насловот на овој прирачник, *Учество во демократијата* се концентрира на компетенциите на активниот граѓанин во демократијата. Матрицата го покажува потенцијалот за дополнување помеѓу темите во овој прирачник. Матрицата покажува кои компетенции се развиваат во 6-тата тема (засенчениот ред во табелата). Колоната која е со задебелена рамка ги покажува компетенциите за донесување политички одлуки и делување – таа е задебелена поради блиските врски со учеството во демократија. Редовите подолу ги означуваат врските со други теми во овој прирачник: кои компетенции што ги поддржуваат учениците во 6-тата тема се развиваат во овие теми?

Како може да се користи оваа матрица

Наставниците може да ја користат оваа матрица како алатка за правење план за часовите по ОДГ/ОЧП на различни начини.

- Оваа матрица им помага на наставниците кои имаат само неколку часа да ги посветат на ОДГ/ОЧП: Наставникот може да ја одбере само оваа тема и да ги изостави другите, бидејќи тој/таа знае дека некои од клучните компетенции до одреден степен се развиваат во оваа тема – на пример, анализа на проблем, оценување на ефектот на правилата, истражување на важноста на личната одговорност.
- Матрицата ги потсетува наставниците на потенцијалот за дополнување кој помага за учениците постојано да се обучуваат, во битни области и различни контексти кои се поврзани на многу начини. Во овој случај наставникот бира и комбинира повеќе теми.

Теми	Димензии на развојот на компетенции			Ставови и вредности
	Политичка анализа и расудување	Методи и вештини	Учество во демократија Донесување политички одлуки и делување	
6 Влада и политика	Јавно дебатирање и преговори: практикување на човековите права, есенција на демократското одлучување.	Критериуми за избирањето информации	Стратешки пристап при интервенирањето во процеси на одлучување	Почит кон преговорите и натпреварот на интереси
3 Разноликост и плурализам	Плурализам Натпревар на интереси Преговарање за општото добро Две димензии во политиката	Правење кратки излагања	Преговарање за компромиси и согласување на привремен концепт за општото добро	Заемно признавање

4 Конфликт	Концепт за политички проблем		Идентификување на проблем, обиди за наоѓање решение	
5 Правила и закон	Важност на заемното вреднување на институционалната рамка, вклучувајќи ја политичката култура во демократските системи		Создавање на институционална рамка за процес на мирно донесување одлуки	Вреднување на праведноста при правењето компромиси
8 Слобода	Расправање	Говорење во јавност	Промовирање на идеи и интереси во јавност	Вреднување на ненасилни начини на решавање конфликти
9 Медиумите	Правење на агенда и цензура преку медиумите и корисниците на медиуми	Деконструкција на информацијата која е трансформирана преку медиумите Критериумите за бирање на информации	Усвојување на ограничувачката перспектива на медиумите: одредување на политички проблеми	

ТЕМА 6: Влада и политика – моделот на политички циклус

Како демократската заедница ги решава своите проблеми?

Тема на лекција	Стручно оспособување/цели на учење	Задачи на ученикот	Материјали и извори	Метод
Лекција 1 „Нашиот најитен проблем е...“	Расудување: правење избор, искажување причини. Учество: заемно признавање на личното искуство, интересите и вредностите. Политичкиот проблем е прашање, не факт.	Учениците прават дискусија за правење политичка агенда.	Хартиени табли, маркери во различни бои, селотејп.	„Сид на тишината“ – работа во групи. Презентации и дискусија.
Лекција 2 Политика – како демократската заедница ги решава своите проблеми	Работење со модел. Политиката служи за решавање на проблеми кои влијаат на заедницата.	Учениците го применуваат моделот на политички циклус на конкретни примери на нивниот избор (истражувачка задача).	Материјал за ученици 6.1 и 6.2. Харт. табли и маркери. Весници.	Предавање. Работа во групи.
Лекција 3 Примена на моделот на политички циклус (истражувачка задача)	Анализа и расудување: Опишување и оцена на процесот на политичко одлучување. Разбирање на моделот на п. цикл.	Учениците го применуваат моделот на конкретен проблем.	Материјал за ученици 6.1 и 6.2. Весници.	Работа на проект.
Лекција 4 Како можеме да учествуваме?	Методи: правење и слушање на презентации. Учество: идентификување можности за политичко учествување. Моделот служи како алатка за анализа на	Учениците меѓусебно ги кажуваат резултатите. Учениците размислуваат за производот и процесот на нивната работа.	Материјал за ученици 6.2, со белешки од учениците.	Презентации во отворен простор. Пленарна дискусија.

	дел од комплексна целина.			
Лекција 5 Сесија за повратна информација (опционално)	Размислување за личниот процес на учење и развивање на компетенции. Давање конструктивна повратна информација. Размислување за заедничката одговорност на наставникот и учениците за успехот на часовите по ОДГ/ОЧП.	Учениците размислуваат за нивната работа (резултат од учењето и процес на учење).	Материјал за ученици 6.3 (повратна информација од учениците). Табли со маркери во разл. бои. Една хартиена табла со голема копија на мат. за ученици 6.3.	Индивидуална работа, пленарна презентација и дискусија.

Лекција 1

„Нашиот најитен проблем е ...“

Дискусија за правењето политичка агенда

Оваа матрица ја сумира информацијата која наставникот треба да ја испланира и предаде на часот.

Стручното оспособување директно се однесува на ОДГ/ОЧП.

Крајната цел на учење покажува што учениците знаат и разбираат.

Задачата на учениците, заедно со **методот** го формираат главниот елемент на процесот на учење.

Списокот на **материјали** е во корист на подготовката за час.

Временскиот буџет на наставникот му дава груба ориентација за организацијата на време.

Стручно оспособување	Расудување: правење избор, искажување причини. Учество: заемно признавање на личното искуство, интересите и вредности.
Крајна цел на учењето	Политичкиот проблем е прашање, не факт. Тој е итен и бара акција. Влијае на заедницата. Бидејќи се вклучени различни интереси, идеологии и вредности, прашање е дали проблемот треба да се вклучи во политичката агенда. Во демократија, граѓаните кои учествуваат во ваквите дебати ја практикуваат слободата на мислење и изразување. Исто така, медиумите силно влијаат на правењето агенда (слобода на печат).
Задачи на учениците	Учениците имаат дискусија за правењето политичка агенда.
Материјали и извори	Хартиени табли, маркери во различни бои, селотејп.
Метод	„Сидот на тишината“ – работа во групи. Презентации и дискусија.
Временски буџет	1. Сидот на тишината – 15 мин. 2. Презентации. – 10 мин. 3. Размислување; вовед во истражувачката задача – 15 мин.

Информационо поле

„Сидот на тишината“ е метод кој им помага на учениците кои се помалку екстревртни или им треба време за размислување пред да кажат нешто. Работата во тишина им помага на учениците да се концентрираат, а нивните искази ќе бидат поинтересни и позначајни. Сидот на тишината е пример за парадоксот дека строгите правила ја поддржуваат слободата, а не ја нарушуваат. Учениците имаат улога на експерти: тие не можат да датат „погрешен“ одговор на клучното прашање.

Учениците симулираат јавна дебата за правење политичка агенда во училницата. Нивното искуство им помага да го разберат моделот на п. циклус подобро, бидејќи дебатата за правење агенда е првата фаза во моделот.

Тие даваат материјал кој можат поопширно да го проучуваат со истражувачката задача (лекции 2 и 3). Конструктивистичкиот пристап одговара на конструктивистичкиот модел на дефинирање и решавање политички проблеми во демократиите, бидејќи е создаден од политичкиот циклус.

Опис на лекцијата

1. „Сидот на тишината“¹⁷

Учениците формираат групи од пет ученици. Секоја група седнува во полукруг свртена кон хартиена табла која е прикачена на сидот. Секоја група има два-три маркери во различни бои. Работат во тишина. Во временски период од 10 минути, секој ученик прави минимално учествување со една изјава. Тој/таа ја довршува реченицата:

„Според мене, нашиот најитен проблем е...“

Учениците одговараат на реченицата или зборови кои се веќе запишани и тие можат да пишуваат колку што сакаат. Ако е потребно на групата и се дава втор лист од хартиената табла. Учениците исто така можат да ги поврзуваат исказите, користејќи стрелки или линии и симболи како прашалници и извичници. Нивниот постер ќе биде запис за нивната дискусија.

Наставникот ја следи дискусијата од дистанца. Тој/таа не интервенира или учествува во безвучната дебата, но гледа дали се почитуваат правилата – особено работата во тишина.

2. Презентација

По поминувањето на времето за пишување на постерот, постерите треба да се видливи за сите ученици. Учениците се собираат околу постерите во два големи полукруга. Една по една, групите ги претставуваат постерите на класот. Секој ученик одбрал реченица која не ја запишал/а и ја чита на класот, и кратко објаснува зошто ја одбрал/а. Доста често учениците се концентрираат на една или две искази. Не треба да има дискусија пред сите ученици да земат збор.

Наставникот ги собира исказите на учениците според општи наслови на табела која стои на таблата, зависно од информациите од учениците. Еве еден пример:

Нашиот најитен проблем е...				
Економија	Сигурност	Прир. средина	Општество	...
Борба против невработеност	Сообраќајни незгоди	Намалена емисија на CO ₂	Подобрување на училиштата Поддршка за младите жени	...
Повеќе работа за младите			...	
...				

Наставникот може да ја предаде оваа работа на ученик. Презентерите и класот учествуваат во бирањето нови категории и одлучување каде да се стави секој запис.

¹⁷ Извор: *Предавање демократија*, ОДГ/ОЧП, Книга VI, во издание на Советот на Европа, Стразбург 2008, Вежба 7.1, стр. 62

3. Размислување

„Сидот на тишината“ симулира правење на политичка агенда. Тогаш кој е приоритетот според учениците? Дали класот може да се согласи за проблем кој заслужува приоритет? Табелата им помага на учениците да го одговорат ова прашање. Таа покажува дали учениците истакнуваат проблеми во одредена категорија и дали записите можат да се поврзат (видете ја економијата во примерот погоре).

Но можеби учениците нема да се согласат на еден проблем. Дали мораат да се согласат? Ова е прашање за кое вреди да се размислува.

Од една страна, тие живеат во слободна земја. Имаат слобода да избираат кој проблем ќе го сметаат за важен и ќе го промовираат во јавноста. Од друга страна, ресурсите се сиромашни – ова не е само прашање на парите од оданочените и фондовите, туку и прашање на време, енергија и секако јавно внимание. Многу луѓе можат да се справат со ограничен број на проблеми одеднаш, и обично брзо губат интерес; некои медиуми ја зголемуваат тенденцијата кон „агенда со еден проблем“.

Учениците можеби ќе мислат дека овој процес на правење агенда е нефер или дури и „глупав“, бидејќи проблемите кои тие мислат дека се битни не го добиваат заслуженото внимание. Кој ги исправува овие „погрешни“ одлуки?

Одговорот е – самите ученици, ако сметаат дека нешто треба да се направи. На некој начин, тие формираат партии кои имаат различни цели и вредности („идеологии“), кои се трајни протагонисти во дебатите за правење агенди (пр. работници, енвайронменталисти, активисти за малцинските права).

Оваа дискусија отвора интересен пат кон разбирањето која цел ја имаат партиите. Видете го предлогот за проширена истражувачка задача на крајот на ова поглавје.

4. Истражувачка задача

Откако го кажавме ова, учениците можат да ги следат своите интереси. Наставникот го информира класот дека тие ќе ја имаат можноста детално да истражуваат проблем по нивен избор. За да се подготват за задачата, учениците треба да соберат материјали од печатени или електронски медиуми за проблем по нивен избор. Тие не треба да бараат само дебати за правењето агенда, туку да најдат колку што можат повеќе информации за одлуки кои се прават или имплементираат, статистички податоци, искази од политички партии, лобија, невладини организации, итн.

Лекција 2

Политика – како демократската заедница ги решава своите проблеми

Моделот на политички циклус

Оваа матрица ја сумира информацијата која наставникот треба да ја испланира и предаде на часот.

Стручното оспособување директно се однесува на ОДГ/ОЧП.

Крајната цел на учење покажува што учениците знаат и разбираат.

Задачата на учениците, заедно со **методот** го формираат главниот елемент на процесот на учење.

Списокот на **материјали** е во корист на подготовката за час.

Временскиот буџет на наставникот му дава груба ориентација за организацијата на време.

Стручно оспособување	Анализа: работење со модел.
Крајна цел на учењето	Политиката служи за решавање на проблемите кои влијаат на заедницата.
Задачи на учениците	Учениците го применуваат моделот на конкретни примери по нивен избор.
Материјали и извори	Хартиени табли, маркери. Весници. Материјал за ученици 6.1 и 6.2.
Метод	Предавање, работа во групи.
Временски буџет	1. Предавање и прашања – 15 мин. 2. Повеќе групи за истражувачките задачи. – 10 мин. 3. Истражувачка задача. – 15 мин.

1. Предавање и последователни прашања

Наставникот го претставува моделот на политички циклус на учениците. Тие ја разбираат иницијалната фаза на циклусот, правењето агенда и се подготвени за прашањето што се случува откако проблемот го привлекол јавното внимание.

Наставникот дава кратко предавање кое се совпаѓа во овој контекст (поврзување на инструкцијата со конструктивистичкото учење). Учениците ќе ја применат информацијата во опширната истражувачка задача која следи. Наставникот ги дели материјалите за ученици 6.1 и 6.2 пред да почне предавањето. Двата материјали треба да се прикажани на табла или проектор за наставникот да може да упатува кон нив за време на презентацијата.

Апстрактниот модел се разбира полесно ако е поврзан со конкретен пример. Ова функционира најдобро ако наставникот земе проблем кој учениците го напоменале на предходниот час. Алтернативно наставникот може да искористи одреден случај, макар фиктивен и ова предходно да го подготви. Со цел демонстрирање, воведното предавање е претставено тука како проблемот со намалувањето на сообраќајни незгоди (видете лекција 1, табела на искази од учениците).

Пред да се навлезе во детали, слушателите треба да ја имаат целосната слика во пошироки црти. Учениците гледаат во материјалот за ученици 6.1. Објаснувањето на наставникот ги содржи следните точки:

- Овој дијаграм е модел за процесот на политичко одлучување. Ги покажува различните фази во таквиот процес. Процесот почнува на врвот – дебатата за тоа што се смета за „проблем“. Ова е дебатата за правење агенда која ја погледнавме во предходната лекција. Штом проблемот влегол во агендата, почнува дебатата за вистинското решение.
- Исходот од оваа дебата е *одлуката* – пр. закон, или некој вид на дејствување.
- Оваа одлука потоа се *имплементира* – преминува на дело. Постигнува ефект. На пример, се применува нов закон или се гради нова болница.
- Луѓето наскоро ќе го формираат своето *мислење*. Дали се согласуваат со оваа одлука откако ќе го искушат нејзиниот ефект? Дали ги задоволува нивните интереси?
- Порано или подоцна ќе има *реакции*. Овие можат да бидат пријателски или критичарски коментари во медиумите, изјави од политичари или протести.
- Овие реакции можат да доведат до *нова дебата* за тоа кои *проблеми* треба да се стават на политичката агенда. Можеби некои луѓе мислат дека првичниот проблем никогаш не се решил, а можеби работите се влошиле. Можеби пак мерките имале несакани ефекти кои довеле до нови проблеми. Политиката се случува циклусно: некои проблеми морат трајно да се решат, а некои решенија треба да се подобрат. Така што циклусот покажува дека политиката е многу практична работа и го следи принципот на обиди и грешки.
- Но исто така возможно е процесот да *заврши* (престанок на политиката). Можеби одлуката била добра и проблемот се решил – или проблемот не добива доволно внимание за да поттикне понатамошен политички труд.

Учениците можеби ќе постават прашања за точките кои не им биле доволно јасни. Наставникот треба да размисли кои прашања треба да се решат веднаш, а кои можат да се одговорат кога тој/таа ќе го претставува примерот.

Со втор чекор, наставникот дава пример за да го илустрира моделот. Ова вклучува доста повторување, но тоа е за подобро и појасно разбирање. Категориите се поврзани со клучни прашања и детали. Материјалот за ученици 6.2 е во прилог на ова предавање.

За да се даде пример, се користи фиктивна приказна. Се основа на примерот даден во 1-вата лекција – проблемот за намалување на сообраќајните незгоди (мат. за наставници 6.1, кој е базиран на материјал за ученици 6.2).

Учениците ако е потребно прашуваат понатамошни прашања и наставникот потоа може да ги препушти прашањата на класот. На овој начин наставникот гледа дали учениците ја разбрале пораката на ова предавање. Учениците можеби ги допрело големото дебатирање, дискусија и „егоистичниот“ начин на кој протагонистите ги промовираат своите интереси. Наставникот истакнува дека ова – расправањето за своите интереси – е есенцијално во демократијата. За овие погледи да се земат предвид при донесувањето одлуки, граѓаните треба да бидат слушнати. Во некои случаи, се наоѓа компромис.

2. Правење групи за истражувачката задача

Дискусијата не треба да трае повеќе. За неа ќе има време во последното предавање. Наставникот и учениците сега одлучуваат кои проблеми сакаат да ги проучат. Материјалите кои ги собрале користат како упатство – за кои проблеми се дискутира? Кои одлуки се донесени во поскоро минато?

Учениците формираат групи од двајца до четворица. Нивните презентации треба да се спремни за четвртата лекција. Тие треба да ги претстават резултатите на материјалот за ученици б.2, кој ќе се копира за делење на учениците.

На учениците им се потребни критериуми за бирање на проблем:

- *Пристап до информации:* во актуелните процеси на одлучување, учениците ќе најдат многу информации во весниците и на интернет. Од друга страна, бидејќи циклусот е недовршен, тие би можеле да ги покријат само првите фази т.е. одлуката или имплементацијата. Затоа прагматички пристап е да се разгледаат весниците од пред две-три недели за да се види што било на политичката агенда.
- *Личен интерес:* учениците бираат проблем за кој сметаат дека е доста итен. Тие можат да се потсетат на „Сидот на тишината“ во првата лекција. Но тие треба да сфатат дека пристапот до информација може да се покаже како потешка работа.

3. Истражувачка задача

Учениците го поминуваат остатокот од 2-риот час и целиот 3-ти час на нивното истражување. Тие независно си ја планираат својата работа.

Лекција 3

Примена на моделот на политички циклус

Истражувачка задача

Оваа матрица ја сумира информацијата која наставникот треба да ја испланира и предаде на часот.

Стручното оспособување директно се однесува на ОДГ/ОЧП.

Крајната цел на учење покажува што учениците знаат и разбираат.

Задачата на учениците, заедно со **методот** го формираат главниот елемент на процесот на учење.

Списокот на **материјали** е во корист на подготовката за час.

Временскиот буџет на наставникот му дава груба ориентација за организацијата на време.

Стручно оспособување	Методи: работа на проект. Политичка анализа иа расудување: опишување и оценување процес на политичко одлучување. Учество и делување: одговорност, практикување на слободата.
Крајна цел на учењето	Учениците го разбираат моделот на политички циклус и можат да го применат на секоја информација за политичкото одлучување.
Задачи на учениците	Учениците го применуваат моделот на конкретен проблем.
Материјали и извори	Весници. Материјал за ученици 6.1 и 6.2.
Метод	Работа на проект.
Временски буџет	1. Работа во групи – 35 мин. 2. Испитување – 5 мин.

Овој час е посветен на работа во групи. Учениците работат независно и тие се одговорни за својата работа. Затоа се очекува од нив да ја најдат сета информација која им треба.

Наставникот може да одбере да ги поддржи групите со давање на некои извори на информации, т.е. статистика, учебници, копии на уставот, или интернет пристап.

Наставникот ги следи учениците додека работат; нивните јаки и слаби страни во работењето без водство на наставникот (како што ќе биде по завршувањето на училиштето) ја покажуваат потребата за усовршување на вештините.

Наставникот ги повикува учениците да имаат кратка испитувака рунда во пленарната сесија. Наставникот и учениците ги планираат презентациите на следниот час; ако групата не завршила, учениците имаат одговорност да најдат решение на проблемот.

Прво, учениците од групата треба да објаснат зошто мислат дека не се „готови“. Дали имаат додатна информација која не ја прочитале досега? Или се незадоволни со сиромашните информации кои биле достапни?

Најпригодната опција е да се остави проблемот на одговорност на групата. Ова звучи сурово, но ја отсликува реалноста во возрасниот живот. Можноста за учење на учениците е поважна од мааните во нивната презентација. Мора да има доволно време по четирите часови за повратна информација, бидејќи е вистинска потреба. Алтернативно решение би било да се даде додатен час на учениците. Оваа опција одговара повеќе ако мнозинството од учениците не ја завршиле нивната работа.

Лекција 4

Како можеме да учествуваме?

Политичкиот циклус како алатка за политичко учествување

Оваа матрица ја сумира информацијата која наставникот треба да ја испланира и предаде на часот.

Стручното оспособување директно се однесува на ОДГ/ОЧП.

Крајната цел на учење покажува што учениците знаат и разбираат.

Задачата на учениците, заедно со **методот** го формираат главниот елемент на процесот на учење.

Списокот на **материјали** е во корист на подготовката за час.

Временскиот буџет на наставникот му дава груба ориентација за организацијата на време.

Стручно оспособување	Методи: правење и слушање на презентации. Учествување: идентификување на можностите за политичко учествување.
Крајна цел на учењето	Моделот служи како алатка за анализирање на дел од комплексна целина. Политиката има две страни: решение на проблемите и борбата за моќ. Моделот на политички циклус се концентрира на првиот аспект.
Задачи на учениците	Учениците се испитуваат едни со други за резултатите. Учениците размислуваат на производот и процесот на нивната работа.
Материјали и извори	Материјал за ученици 6.2, со белешки од учениците.
Метод	Презентации на отворен простор, пленарна дискусија.
Временски буџет	1. Презентации на учениците – 15 мин.
	2. Дискусија и размислување – 25 мин.

Опис на лекцијата

1. Презентации на учениците

Часот почнува со информациите од учениците. Групите седат на клупи наредени покрај ѕидот, со отворен простор во средината. Секоја група назначува два говорници кои ги претставуваат групите. Ова овозможува сите ученици да ги посетат другите групи и да добијат извештај за нивните резултати.

Ова децентрализирано поставување дава простор за повеќе учениците да се симултано активни. Ниеден ученик нема да има целосна слика на крајот. Ова ќе потрае подолго, а количината на информација ќе биде преголема за запаметување.

Наставникот им се придружува на учениците и слуша наместо да прашува или коментира.

2. Дискусија и размислување

Учениците се собираат во пленарната сесија. Седнуваат во круг или U-форма за да се гледаат едни со други.

Прво учениците и наставникот мораат да се согласат за агендата. Наставникот предлага тие да се концентрираат на моделот наместо на проблемите кои учениците ги проучувале и учениците треба да се согласат пред часот да продолжи како предложеното.

Наставникот прашува отворено прашање и потоа дава збор на учениците:

„Што функционираше добро кога го применивте моделот на политички циклус на конкретен пример а што не функционираше?“

Учениците одговараат како експерти, потпирајќи се на искуството од истражувачката задача. Тие можат да ги пријават техничките проблеми како наоѓањето информации или недостаток на време. Тие можат да посочат на аналитички потешкотии, на пример, одлучување во која фаза припаѓа одреден настан: правење агенда, дебата за одлуки или реакција на резултатот од одлука. Тие можеби имаат мислење за самиот модел, прашувајќи дали прецизно ја претставува реалноста.

Не е потребно да се коментира и одговара на секоја точка која учениците ја изнесуваат, но секако дека учениците и наставникот можат тоа да го направат и да го испланираат времето според тоа.

Има најмалку три клучни искази за моделот на политички циклус за кои вреди да се размислува (видете го материјалот за наставници 6.2). Наставникот не мора да го претстави целиот комплет; ова е една можност меѓу другите. Можеби е корисен исказот кој одговара на коментарите на учениците. Во спротивно, наставникот бира еден или повеќе искази, како кратко излагање како заклучок на дискусијата.

Лекција 5

Сесија за повратна информација

<p>Оваа матрица ја сумира информацијата која наставникот треба да ја испланира и предаде на часот.</p> <p>Стручното оспособување директно се однесува на ОДГ/ОЧП.</p> <p>Крајната цел на учење покажува што учениците знаат и разбираат.</p> <p>Задачата на учениците, заедно со методот го формираат главниот елемент на процесот на учење.</p> <p>Списокот на материјали е во корист на подготовката за час.</p> <p>Временскиот буџет на наставникот му дава груба ориентација за организацијата на време.</p>	
Стручно оспособување	<p>Размислување за личниот процес на учење и стручно оспособување.</p> <p>Давање конструктивна повратна информација.</p> <p>Размислување на заедничката одговорност на наставникот и учениците за успехот на часовите по ОДГ/ОЧП.</p>
Крајна цел на учењето	Повратната информација е важна алатка за подобрување на процесот на предавање и учење.
Задачи на учениците	Учениците размислуваат на нивната работа (резултатот и процесот на учење).
Материјали и извори	<p>Материјал за ученици 6.3 (повр. информација од учениците)</p> <p>Табла со маркери во разл. бои.</p> <p>Една харт. табла со голема копија од <i>џ</i> мат. за ученици 6.3.</p>
Метод	Индивидуална работа, пленарна презентација и дискусија.
Временски буџет	<ol style="list-style-type: none">1. Индивидуална повратна информација – 7 мин.2. Пленарна дискусија за резултатите од повр. информации. – 13 мин.3. Последователна дискусија – 20 мин.

Информација за наставникот

Оваа теба е одбрана како еден од двата примери во овој прирачник¹⁸ како демонстрација како повратната информација може да се користи за евалуација на темата. Оваа сесија е опционална, но ја препорачуваме.

Учениците даваат повратна информација за нивната работа на проектот – концентрирајќи се на процесот на предавање и учење. Кои беа потешкотиите, а што одеше добро? Кои вештини ги поседуваат учениците, а кои би сакале да ги развијат во иднина?

Сесијата за повр. информација е корисна алатка за оценување на ефектот на часовите по ОДГ/ОЧП преку споредување на мислењата на учениците едни со други и со наставникот. За ова треба време, но инвестицијата дава награди бидејќи се очекува да се подобри работната

¹⁸ Видете го материјалот за ученици 5.6 (за темите 4 и 5).

атмосфера и ефикасноста на планирање на часовите. Оваа сесија се состои од изнесување информации (чекори 1 и 2,) и дискусија (чекор 3).

Опис на лекцијата

Следната процедура се препорачува на ученици кои не се запознаени со давањето повратна информација. Подолу е прикажана алтернативната процедура за класови и наставници со одредено искуство во давањето повратна информација.

1. Индивидуална повратна информација

Копијата од материјалот е прикачена на сид или табла за да можат сите ученици добро да ја гледаат. Наставникот ја објаснува целта на часот: учениците нема да обработуваат нова тематика, туку ќе зборуваат и ќе ги погледнат резултатите и нивниот процес на учење. Тие треба да ги одговорат прашањата искрено и чесно, пишувајќи ги на материјалите кои ќе ги добијат. Тие не треба да ги пишуваат своите имиња.

Во последователната дискусија, класот и наставникот ќе ја погледнат повратната информација со цел да дознаат како можат да го подобрат резултатот на учењето во ОДГ/ОЧП – со забележување што функционираше добро и менување што не функционираше добро.

Секој ученик добива копија од материјалот за ученици 6.3. Наставникот истакнува дека учениците не треба меѓусебно да гледаат во материјалите – ова не е тест со број на очекувани одговори.

Првиот дел на материјалот се состои од осум искази за различни аспекти во предавањето и учењето – алатката на политичкиот циклус, методите на учење и предавање, соработка и интеракција со другите ученици и наставникот. Овие прашања се одговараат со ставање точка на таблата за пикадо – ставање точка во центарот (бр.5) значи „потполно се согласувам“, а точка во надворешниот круг (бр.1) значи „воопшто не се согласувам“.

Во вториот дел учениците можат да го впишат нивниот личен „полн погодок“ и „промашување“ – која била најинтересната и важна работа – која вреди да се памети – а ја научиле во оваа тема? А што било посебно неинтересно, непродуктивно или здодевно – и ќе го забораваат брзо?

2. Пленарна презентација на резултатите од повратната информација

Учениците работат во тишина. Двајца ученици ги собираат листовите и ги носат на таблата. Еден ученик ги чита резултатите од таблата за пикадо на секој материјал, а друг ги запишува на големата копија која е на табла. Еден ученик може да го пресмета вкупниот резултат со додавање на резултатите во секој сектор а потоа делење на резултатите со бројот на ученици кои учествуваат.

Личните повратни информации (дел 2) исто така се читаат и запишуваат на две големи табли кои се лево и десно од таблата за пикадо и на секоја стои наслов кој се однесува на прашањето за повр. информација – пр. што сметам дека е интересно/неинтересно.

Алтернативна процедура

Оваа процедура бара време, но ќе им олесни на учениците кои прв пат работат ваков тип на вежба. Може да се примени подиректен метод ако:

- учениците имаат некое искуство со давање повратна информација;
- (поважно) можат да му веруваат на наставникот дека нема да го санкционира отворениот критицизам, пр. со ставање лоши оценки или лични вербални напади;
- (најважно) учениците можат меѓусебно да си веруваат и да ги почитуваат заемните мислења и искуства кои се различни.

Чекор 1: Еден по еден, учениците доаѓаат до таблата и ги впишуваат своите поени директно на постерот. Тие не го пополнуваат материјалот за ученици 6.3. Наместо тоа, учениците добиваат црвени и зелени ленти хартија (може и бела хартија соодветно обележана) и ги пишуваат нивните лични повратни информации. Потоа овие се собираат и двајца ученици ги презентираат. По можност, учениците можат самите да излезат и да ги читаат своите искази и да ги коментираат, секако ако имаат желба. Овие ленти се прикачуваат на таблите и се ставаат заедно ако повторуваат одредена информација. Поднасловите и клучните зборови даваат структура на табелата за повратна информација.

Основно правило за време на изнесувањето на повратна информација: нема коментари, нема дискусии

Без разлика кој пристап се применува, важи едно основно правило: не се коментираат исказите за време на изнесувањето на информации. Може да се наруши временскиот распоред ако се почне прерана дискусија и се игнорира принципот на еднакви можности за сите. Наставникот претседава со фазата за изнесување и интервенира ако учениците коментираат, се смеат или исмејуваат нечив исказ.

3. Последователна дискусија

Сесијата за повратна информација има своја агенда, така што не може да се даде совет како да се структурира содржината. Еве некои основни точки кои ќе му помогнат на класот во читањето на главните пораки.

Табла за пикадо:

- Кои прашања покажуваат групирања на согласувачки или несогласувачки искази? Зошто?
- Кои прашања покажуваат широко растојание од една екстрема во друга? Зошто?

Лични повратни информации:

- Дали има групирања – искази кои се повторуваат?

Последователната дискусија може да ги обработи точките како што се:

- Кои се квалитетите на нашите часови по ОДГ/ОЧП? Треба ли да продолжиме на начинот на кој работевме досега?

- Кои се слабостите на нашите часови по ОДГ/ОЧП? Што треба да промениме или подобриме? На кој начин?

(Следните прашања можат да се вклучат во продолжение на материјалот за ученици 6.3).

- Која е мојата лична одговорност? Што можам јас да придонесам за нашиот успех?
- Што би сакал јас – како индивидуален ученик – да учам следно? Кои задачи ме интересираат или најмногу ми користат?

Учениците и наставникот одлучуваат – можеби и заеднички – кои резултати од сесијата можат да ги продолжат во планирањето на следните часови. Едно од најважните работи кои учениците – а можеби и наставникот – треба да ги сфатат е дека учениците и наставникот завистат едни од други како професионалци и ученици, од аспект на успешноста.

Материјал за наставници 6.1

Илустрација на моделот на политички циклус – како да го намалиме бројот на сообраќајни незгоди?

Концепти и клучни прашања	Белешки
<p>0. Тема Што е проблемот?</p>	Како да го намалиме бројот на сообраќајни незгоди?
<p>1. Проблем Кој ја прави агендата? Кој е проблемот? Дали сите протагонисти се согласуваат за дефиницијата на проблемот?</p>	<p>Министер за внатрешни работи: Млади возачи – неискусни, невнимателни. Машки од сите возрасти – премногу алкохол.</p> <p>Клуб на мотористи: повеќе автомобили на патиштата; данокот не се користи за подобрување на патиштата.</p> <p>Енвиронменталисти: Емисиите на CO₂ се зголемуваат, се трошат и поскапуваат изворите на нафта – поддршка за алтернативите на транспорт.</p>
<p>2. Дебата Кој е вклучен? Кои се интересите и вредностите на протагонистите?</p>	<p>Секој се согласува за намалувањето на сообраќајните незгоди. Но има различни цели и интереси во дебатата:</p> <p>Министерот сака да стави притисок на невнимателните возачи.</p> <p>Мотористите сакаат подобри услови за возење.</p> <p>Енвиронменталистите се грижат за глобалното затоплување.</p>
<p>3. Одлука Кој е резултатот? Дали одредени интереси имаат приоритет – или е компромисна одлука?</p>	<p>Владата решава да спроведе две измени:</p> <p>Повисоки казни за пребрзо возење, пониски дозволени нивоа на алкохол, повеќе сообраќајна контрола.</p> <p>Автопатите со четири ленти ќе бидат стандардни за пет години.</p>
<p>4. Имплементација Како се имплементира одлуката? Кој е вклучен или одговорен? Дали има проблеми или конфликти?</p>	<p>Повеќе сообраќајни контроли, посебно навечер и за викенд.</p> <p>Проширувањето на автопатите е закажано, првите патишта се градат.</p>
<p>5. Мислења Кои индивидуалци, протагонисти, групи, итн. го поддржуваат или критикуваат резултатот? Кои се нивните вредности, идеологии и</p>	<p>Мотористите ја пофалуваат изградбата, ги осудуваат контролите (повеќе казни – повеќе фондови?)</p> <p>Енвиронменталистите се длабоко разочарани.</p>

интереси?	Демонстрации во главниот град. Дискусија: да се основа нова зелена партија?
<p>6. Реакции</p> <p>Како тие реагираат? (индивидуално, колективно)</p> <p>Кои се нивните начини на практикување моќ и притисок?</p>	<p>Енвиронменталистите имаат демонстрации во главниот град. Дискусија :да се основа нова зелена партија?</p> <p>Возачите на камиони се жалат за застои на патиштата.</p> <p>Министерот известува дека несреќите се намалиле за 15% за 12 месеци – што значи дека политиката е успешна.</p>
<p>7. Нов проблем</p> <p>Или завршеток на политиката</p> <p>Дали почнува нова дебата за правење на политичката агенда?</p> <p>Дали е стариот проблем или нов за кој се дискутира?</p> <p>Или дали одлуката довела до решение кое го завршува процесот?</p>	<p>Министерот: не треба да се прават нови чекори. Го гледаме развојот и ќе дискутираме повторно за 12 месеци.</p> <p>Енвиронменталисти: алармантна состојба на емисијата на стакленички гасови.</p> <p>Жалби од производителите на пиво: продажбите намалени за 10%. Работите се во прашање.</p> <p>Индустијата бара забрзување на градбата на автопати.</p> <p>...</p>

Материјал за наставници 6.2

Клучни искази за моделот на политички циклус

1. Политиката има две страни: решение на проблемите и борбата за моќ. Циклусот како модел се концентрира на првиот аспект – решение на проблемите. Аспектот за моќта е исто така вклучен, со тоа што правењето агенда зависи од притисокот кој може еден протагонист да го направи. Но главната примена на моделот е да ја опише практичната страна на политиката – со зборовите на Макс Вебер „бавно и силно продупчување дупки низ дебели штици, со страст и добро расудување“ Тоа значи дека пропагандата во натпреварот за поддршка од гласачите –вклучувајќи критика против политичките соперници, популизам и скандализирање – може да ја измени сликата, но овој модел го филтрира сето тоа.
2. Овој модел дава интересен поглед на концептот за општото добро. Во демократија, ниеден протагонист не знае што е добро за сите – ова е големата разлика меѓу демократија и диктатура. Наместо тоа, заедно мораме да дознаеме, преговараме, дебатираме и на крај да направиме компромис. Ако сме погрешиле или решението не било фер, ќе дознаеме набрзо и ќе треба да се обидеме пак. Отвореното општество бара прагматички, конструктивистички пристап кон одговарање на прашањето за општото добро.
3. Мапите, како што е политичкиот циклус, се модели. Тие јасно покажуваат некои аспекти од реалноста, но тоа го можат само со изоставање на други. Моделот за политички циклус може да служи како мапа за одговарање на прашањето – во која фаза можат граѓаните да интервенираат и да бидат чуени. Ако не сме членови на парламентот или владата, не можеме да учествуваме во дебатата за тоа која одлука треба да се донесе – ова е излезната страна на политичкиот систем. Но другите фази ја покажуваат влезната страна, а овде можеме да станеме активни. Можеме да коментираме за одлука, да ја поддржиме или протестираме и можеме со сигурност да учествуваме во дебати за правење политички агенди. Политичките проблеми не постојат тукутака, туку тие се дефинираат и признаваат како такви (видете ја темата на лекцијата 4).